

Concert aniversar Nicolae Brânduș

Lelia ȘERBĂNESCU-RĂDULESCU

Duminică, 18 aprilie 2010 orele 18.00, Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor din România l-a sărbătorit pe unul dintre cei mai marcanți membri ai săi, organizând un spectacol aniversar intitulat „*Portret componistic Nicolae Brânduș*”. Invitații de seamă ai lumii muzicale românești: compozitorii Octavian Nemescu și Dan Dediu, muzicologul Gheorghe Firca, alăturându-li-se președintele UCMR Octavian Lazăr Cosma, directoarea Muzeului Național „George Enescu” -compozitoarea Laura Manolache, distinsele doamne Elena Rotărescu și Roxana Susanu sau profesorul Constantin Ionescu-Vovu, pentru a enumera doar câteva nume dintre musafirii prezenți în Aula Palatului Cantacuzino, erau cu toții veniți să ureze un gând bun maestrului sărbătorit la a 75-a sa aniversare.

Urma un concert alcătuit din câteva dintre cele mai frumoase și captivante lucrări ale creatorului Nicolae Brânduș, interpretat de valoroși artiști cum sunt: violonista Diana Moș, mezzosoprana Antonela Bârnat, baritonul Cristian Ardelean, pianistul Sorin Petrescu, flautistul Ion Bogdan Ștefănescu și percutistul Doru Roman.

Cuvântul de deschidere a revenit compozitorului Octavian Nemescu, care a făcut o succintă și elocventă prezentare „*lui Ninel Brânduș*”, așa cum își permit amicii să i se adreseze. În tabloul pe care l-a conturat, a subliniat profunzimea artei și talentul deosebit, afirmate în opinia domniei sale în patru ipostaze diferite, fiecare la fel de complexă.

Prima este aceea de interpret reductabil pe care l-a cunoscut la sfârșitul anilor 1950, când l-a ascultat interpretând, cu mult curaj pentru acele vremuri, lucrările lui Bela Bartók, I.Stravinski, S.Prokofiev, precum și unele concerte dificile (*Concertul în Mi bemol major* de Liszt, *Concertul în fa diez minor* de Rahmaninov, „*Imperialul*” de Beethoven).

A doua este cea de creator inspirat, amintindu-și cum amândoi, alături de Irina Odăgescu și Lucian Meșianu, au avut neșansa de a se izbi de inflexibilitatea maestrului Mihail Jora față de noile curente de avangardă la modă. Ei formau un grup de opoziție, alăturându-se și altor tineri creatori din corpul profesoral, cum erau Tiberiu Olah, Aurel Stroe, Anatol Vieru sau Ștefan Niculescu ...

O a treia ipostază enumerată a fost cea de „*teoretician profund al muzicii românești*”, semnând nenumărate articole, în special în revista *Muzica* (al cărei redactor a devenit în 1981), publicând apoi volumul *Interferențe* (cu o prefață semnată de Solomon Marcus, adaug eu), apărut la Editura Muzicală în 1984, în care își va prezenta întreaga gândire componistică.

Și ultima, dar nu cea de pe urmă, era ipostaza de pedagog, influențând generații de-a rândul, mai întâi în calitate de Lector al Catedrei de Muzică de Cameră a Conservatorului „Ciprian Porumbescu” din București (între anii 1969-1981), apoi de Conferențiar (1992-1995) și Profesor (din 1996 până în prezent) al Universității Naționale de Muzică, fiind actualmente Consultant științific și conducător de doctorate, mentor al multor muzicieni neprețuiți ai scenelor interpretative românești și internaționale.

Programul a debutat cu patru dintre cei **Șapte Psalmi** scriși inițial pentru bariton, pian și percuție pe versurile lui Tudor Arghezi în anul 1965 (despre care compozitorul își amintește cu plăcere că le-a interpretat în primă audiere alături de baritonul Vasile Micu, în aceeași Aulă a Palatului Cantacuzino, înregistrându-le apoi pentru Radiodifuziunea Română!). *Psalmii*

au fost interpretați de către baritonul Cristian Ardelean și pianistul Sorin Petrescu într-o simbioză perfectă și cu o tehnică impecabilă, mulându-se natural pe textul muzical, surprinzând esențialul acestor superbe miniaturi vocal-instrumentale și dramatismul mesajului religios, genial intensificat de către compozitor.

O altă lucrare ce se înscrie perfect personalității compozitorului Nicolae Brânduș, dedicată exclusiv instrumentelor de percuție atât de dragi maestrului (și aproape nelipsite din creația dumnealui *in generis*), interpretată cu o virtuozitate impecabilă atât instrumentală, cât și teatrală de către percuționistul Doru Roman, exponent al școlii clujene și discipol al unuia dintre maeștri instrumentelor de percuție din România, Grigore Pop, a fost **Rhythmodia**. Compusă în anul 1982 ca un „Concert pentru percuție solo”, concert extras și dezvoltat într-o piesă de sine stătătoare din opera *La Țigănci* – conform explicației primite din partea maestrului însuși, *Rhythmodia* mă duce cu gândul la Colindele de Crăciun, la jocurile folclorice de care m-am bucurat din copilărie în vacanțele petrecute la țară, cum sunt „Capra” sau „Ursul”, cu ritmurile lor primordiale, pre-creștine, găsind chiar legături cu muzica de Jazz într-un mod paradoxal. Ca lucrare înscrisă

genului de teatru instrumental, evocă într-o manieră convingătoare Oașul prin ritmuri divers obținute la toacă, clopote sau glockenspiel, dar și prin dansul folcloric specific zonei transpus de percuționist, sau prin ritmuri din pași și bătăi din palme. Doru Roman te ajută să înțelegi perfect ce reprezintă teatrul instrumental în viziunea maestrului, prin jocul său continuu la care participă complex, apelând la întreaga sa măiestrie, stăpânind universul instrumentelor de percuție cu care acoperă întreaga scenă a Aulei. Sunt impresionată de virtuozitatea de care a dat dovadă într-un dificil solo de xilofon-xilorimbă, recomandându-se drept un muzician plurivalent în țesătura

bogatei armonii a textului muzical, combinând inteligent xilofonul cu timpanii printr-o punte de ritmuri gestuale, totul într-un crescendo viu ce implică energii nebănuite, amintindu-mi de *Boléro*-ul ravelian. Prin accentele asimetrice de tip aksak merg cu ideea mai departe, spre muzica bartókiană sau stravinskiană, atât de bine cunoscute de compozitor.

Muzica este întreruptă de intervenția unui alt invitat ce a luat cuvântul, respectiv Rectorul Universității Naționale de Muzică din București, compozitorul Dan Dediu, cel care a esențializat muzica maestrului făcând referire la „*acea virtuozitate ce implică o latură acrobatică*” și care a considerat că Nicolae Brânduș și-a direcționat energiile creatoare spre trei zone centrale, clasificând „*zona de experiment furibund, în care s-a lansat după 1960*”, apoi „*zona ironică*” pe care tânărul compozitor o cataloghează drept o zonă a „*umorului absurd și a bizarierilor*”, și o a treia zonă, cea „*dinamică a dinamicii*”. D. Dediu a subliniat aici „*lupta neobosită a ritmului aksak*”, opinând că Nicolae Brânduș scrie „*o muzică de dezvoltare*”, încheind discursul său cu urarea de „*La Mulți Ani!*” adresată reverențios sărbătoritului.

Bowstring pentru vioară solo în realizarea sensibilă a violonistei Diana Moș, cea care va fi și prima interpretă a piesei încă din anul apariției -2002 (mărturisindu-mi mai târziu că a fost o lucrare dezvoltată pe baza unui extras al operei *Logodna*), se apropie de spiritul lucrărilor enesciene, lăsându-mă să întrevăd omagiul adus ilustrului muzician. Se succed cu repeziune viziuni ale plaiurilor moldave cu subtilele sale energii, plasând surprinzătoare glissando-uri voalate cu terminații abrupte și tremolo-uri fine în combinații cu accente sclipinde, aruncate într-un spațiu imaginat numai de autor știut.

Aplauzele lasă loc unui nou discurs, al muzicologului și profesorului Gheorghe Firca:

„*Doamnelor și Domnilor,*

...*Îmi amintesc că în 1970 am fost convertit să-mi îndrept pașii spre orașul Köln. Alături de Lucian Meșianu am pășit în*

Hochschule für Musik auzind prin uși din coridorul Universității pe cineva care încerca Imperialul de L. van Beethoven. Dar îl încerca într-o variantă inegalabilă! Mețianu s-a întors spre mine și a exclamat: Nu poate fi decât un român! Într-adevăr, intrând în sala de unde izvorau sonoritățile l-am văzut pe N. Brânduș ...”. Ignorând aparent sala, profesorul Gh. Firca se va adresa maestrului prieten cu admirație, făcându-i o emoționantă caracterizare: „Ai ceva aparte de spus în fiecare dintre exprimările tale – logica muzicalului era pur vocală în Psalmi, ceea ce arată că te pricepi a scrie foarte bine pentru voce – într-un fel extrem de personal. Adesea ți-ai atras și denumirea de încăpățânat al muzicii românești; într-un sens pozitiv, evident!”

Madrigals and Drums a urcat în scenă o trupă de artiști de o calitate desăvârșită: Antonela Bârnat - mezzosoprană, Doru Roman - percuție, Sorin Petrescu - pian și Ion Bogdan Ștefănescu – flaut, toți într-o formă interpretativă excepțională, oferind un adevărat regal de muzică bună în stil teatru instrumental. Informându-mă, aflu că lucrarea a fost scrisă în anul 2001 și că a fost prezentată prima oară în primăvara aceluiași an de către formația Trio *Contraste* la Timișoara. Sunt stilizări folclorice evocând doinele românești, lucrarea făcând totodată aluzie la scriitura dintr-o *noapte furtunoasă* a lui Paul Constantinescu, fiind atât de convingător interpretată de mezzosoprana Antonela Bârnat, dăruită cu o voce bogată în armonice, cu care reușește să umple fără dificultate încăperea. Piesa este pigmentată cu „strigături” ale personajelor masculine din scenetă, cu sunetul zurgăliilor aflați într-o interesantă suprapunere cu toba mare și cu pianul tratat aici percutistic. Ritmul aksak mă poartă puțin spre *Sacre du printemps*, dar fără a găsi dramatismul stravinskian, ci doar optimismul „brândușian”, cu adânci rădăcini în melosul popular și cu vibrante simțiri exprimate prin elemente de doină. Explorarea atâtor posibilități vocal-instrumentale face din creatorul Nicolae Brânduș un unicat, stăpân deopotrivă peste materie și spirit în transformări metaforice ale gândurilor sale muzicale cele mai intime.

„Niciodată Golul nu a sunat mai tare!”, spune ca o concluzie flautistul I. B. Ștefănescu (citând versul argezian din *Inscripție pe o tobă*), cel ce va lăsa cortina scenei muzicale și în același timp, publicul surprins de acest neașteptat epilog.

Ultima piesă a programului, intitulată **Ostinato pentru Trio Contraste**, este totodată și o primă audiere. Fiind adaptarea pentru o formulă cameră întocmită de pianistul Sorin Petrescu, arătându-se astfel ca un destoinic muzician polyvalent, reprezintă o miniatură muzicală filigranată, dezvoltată din lucrarea *Ostinato pentru pian solo* compusă de N. Brânduș în anul 1962. Transformată inteligent pentru cele trei instrumente ale trioului, respectiv: flaut, pian și percuție, mânuite cu măiestrie de către Ion Bogdan Ștefănescu, Sorin Petrescu și Doru Roman, aveam să descopăr că pianistul Nicolae Brânduș se înscrie acelei linii lisztiene de „pianisti-vulturi” și îmbrățișează conceptul de pian orchestral. Interpretarea Trioului *Contraste* îmi sugerează ceva din *După-amiaza unui Faun* a lui Claude Debussy, aducând ritmuri sacadate de factură bartókiană ce conferă piesei acea atmosferă apăsătoare, ușor amenințătoare, obținută printr-un dialog draconic, subliniat de sfichiuirile flautului suprapus bașilor pianistici combinați cu ritmurile tobei mari. Din nou percuție bogat tratată ritmico-melodic, totul pentru a obține amplificări cu rol tensional în discursul muzical.

„Ostinato”, în traducere „Încăpățânare”. Iată la ce se referea titlul concertului acestei serii, „*Portret componistic*”, vizând aducerea la vedere a unei trăsături stilistice fundamentale a concepției muzicale a autorului: o idee directoare continuu repetată prin elemente variaționale infinite, în nesfârșite ipostaze și având multiple dimensiuni. Cum spuneam, o seară memorabilă, care s-a desfășurat sub auspiciile Euterpei și Thaliei deopotrivă, într-o atmosferă destină și distinsă prin aducerea la un loc a atâtor spirite nobile ale artei muzicale românești și nu numai, reușind să creeze un cadru plăcut pe care doar cele mai înălțătoare gânduri îl pot crea.

„Să ne trăiți, Maestre!”, dorindu-vă acum, la ceas aniversar, mulți ani fericiți și luminoși, care să vă aducă încă multe satisfacții și recunoașteri meritate! „LA MULȚI ANI!”

Profesori invitați la Academia de Muzică „Gheorghe Dima”

Se vorbește mult în ultimul timp despre internaționalizare în învățământul românesc. Pentru învățământul artistic, aceasta a fost întotdeauna un deziderat esențial. În toate epocile, formarea unui artist profesionist era de neconceput fără călătoria de studii, fără contacte cu mari personalități ale domeniului. În ultimele decenii ale secolului XX, au luat un avânt deosebit academiile de vară, cursurile de măiestrie, în cadrul cărora tinerii beneficiază de îndrumări din partea unor artiști consacrați, într-un cadru relaxat, fără presiunea evaluărilor sau a performanței imediate. Dar participarea la asemenea cursuri presupune costuri uneori destul de ridicate, încă inaccesibile pentru o bună parte din tinerii români. Programul Erasmus își dovedește astfel utilitatea, dând posibilitatea studenților noștri să beneficieze de cursuri gratuite cu pedagogi din universități prestigioase, fie prin invitarea acestora în România, fie prin acordarea de burse în universități europene. Conducerea Academiei de Muzică „Gheorghe Dima” a urmărit în acești ani să stabilească parteneriate cu universități prestigioase, anul universitar 2009-2010 marcând debutul unor noi asemenea relații cu două instituții de învățământ muzical de mare tradiție – Universitatea Mozarteum din Salzburg și Academia de Muzică „Liszt Ferenc” din Budapesta. Au fost invitați György Lakatos, profesor de fagot la Academia de Muzică „Liszt Ferenc”, soprana Horia Brănișteanu și pianista Cordelia Höfer, profesoare la Universitatea Mozarteum, iar două studente au primit burse pentru un semestru la Academia „Liszt Ferenc”.

Cursurile ținute de profesorii invitați s-au bucurat de o audiență remarcabilă, sălile dovedindu-se uneori neîncăpătoare. Au ținut să asiste atât studenți cât și profesori, interesați de ideile și metodele de lucru ale colegilor din străinătate. Aceste contacte sunt de natură să îmbogățească percepția, imaginea pe care un artist sau un pedagog o are asupra operei de artă. E foarte importantă cunoașterea posibilității unor abordări diferite, sau recunoașterea unor puncte de vedere comune în relația cu operele studiate. Studenții au fost receptivi, reacționând prompt, profesionist la sugestiile profesorilor. În discuțiile purtate cu ei, m-am bucurat să constat că au înțeles în profunzime rostul acestor cursuri. Iată câteva dintre gândurile lor: „Răbdarea, energia, vioiciunea, dar mai ales măiestria doamnei Brănișteanu ne-au cucerit pe toți. Ne-a făcut să privim cu și mai mare bucurie, atenție și importanță fiecare prezentă a noastră pe scenă.” (Vlad Crosman – anul IV, canto). „Cursurile doamnei Cordelia Höfer mi s-au părut deosebit de inspirante și interesante, în special datorită felului în care aborda, dintr-o perspectivă nouă, piese din repertoriul consacrat. Elimina orice tip de rutină, aducând mereu idei noi.” (Aurelia Vișovan – anul II, pian).

Tot în această perioadă, am primit vizita violoncelistului german, originar din România, Götz Teutsch. Cursul său s-a adresat nu doar studenților violonceliști, ci și formațiilor de muzică de cameră. Deși nu este profesor la o universitate de muzică, experiența sa de 40 de ani ca membru al celebrei orchestre simfonice a Filarmonicii din Berlin a stârnit un puternic interes în rândul studenților. Prezența sa a fost o bucurie și pentru publicul meloman, care a putut să-l aplaude în două concerte organizate în parteneriat cu Filarmonica „Transilvania” și Centrul Cultural German, mai întâi în compania pianistei Cordelia Höfer și apoi împreună cu Cvartetul Transilvan.

Așadar, artiști de marcă, personalități interesante care ne-au vizitat, și studenți care petrec stagii de perfecționare în academiile de muzică din Europa. Pasul următor, necesar pentru o reală internaționalizare a învățământului nostru muzical, este ca și profesorii noștri să fie invitați la universități prestigioase, iar studenții din asemenea instituții să dorească să învețe la Cluj. Este direcția spre care se îndreaptă eforturile noastre în perioada următoare.

Adriana BERA
prorector al AMGD